

**THE SIGNIFICANCE OF CURRENTS AND DIRECTIONS IN THE
DEVELOPMENT OF COLOR IMAGE OF THE 20TH CENTURY**

Muhammadiyeva Zarina Bahodirovna

Associate Professor V. B.

(e-mail: z.muhammadiyeva@tersu.uz)

(phone number: +99893 637 06 44).

Anatasia

In the article, the interpretation of trends in the color image of 20th century Uzbekistan

Keywords; Traditional, light-shadow, shape, volume, direction, stage, interpretation, campazione, flow, artistic interpretation.

**XX ASR O‘ZBEKISTON RANG TASVIRI RIVOJLANISHIDA OQIM VA
YO‘NALISHLARNING AHAMYATI**

Muhammadiyeva Zarina Bahodirovna

dotsent v.b.

(e-mail: z.muhammadiyeva@tersu.uz)

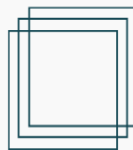
(telefon raqam: +99893 637 06 44).

Anatatsiya

Maqolada XX asr O‘zbekiston rang tasviridagi oqim yo‘nalishlarni talqin etish

Kalit so‘zlar; Ananaviy, yorug‘-soya, shakl, hajm, yo‘nalish, bosqich, talqin, kampazitsiya, oqim, badiy talqin.

Jaxon xalqlari tarixiy – madaniy tamaddunida xalq xunarmandchiligi, amliy san‘at memorlik, ayniqsa, tasviriy san‘ati turlarining keng rivojlanishi muxim ro‘l o‘ynagan. O‘rta osiyoda qadimdan Tasviriy san‘at turlari rivojlanishi muhim ahamyat kasb etgan. Aytish mumkinki Tosh asri, Iptidoi jamoa davrimi, yoki Qadimgi dunyo davrlarida xam Tasviriy sana‘tning oziga xos, sitrukturasini va o‘zgacha yo‘nalishlarini kuzatish mumkin. Qadimgi Xorazm So‘gdiyona, Baqtiriya, san‘atida xam devorlardagi, xayvon terisiga, toshlarga sirtga ishlangan tasvirlarda, falsafiy va ananaviy san‘atni uyg‘unlik xolatlarini kuzatish mumkin. Chunonchi o‘tmishda tasviriy san‘at turlaridan amaliy san‘at xaykaltaroshlik, minyatura turi sermahsul ijod manbayi sifatida, Xalqimizning badiy , madaniy merosiga ajralmas bir qismi bo‘lib kelgan. O‘zbekiston xududida qadimda rivojlangan tasviriy san‘at ijodiyoti Arablar istelosidan so‘ng XIX asrning oxirlariga qadar turg‘unlik davrini bosib o‘tdi. Tasviriy sanatning turlari XIX asr oxiri XX asr boshlarida Rus mustabit davridan kirib kela boshlagan san‘atning yangi noanaviy madanyat sifatida shakilana boshlandi. Bu voqeylik osha davrning g‘oyaviy targ‘ibotlarni amalga oshirishga bo‘lgan, extiyojni qondirish evaziga jonlandi.

Bu jarayon asrlar davomida rivoj topgan milliy san'atimizdan farq qiluvchi, Yevropa san'atining kirib kelishini ilk bosqichi edi. XIX asrning ortalariga kelib, Rus muhtoriyati tomonidan bosib olingan, keyinchalik esa Turkiston Muhtoriyatiga aylangan xalqimiz XIX asr ohirlari va XX asr boshlariga kelib Yevropa san'atining andozasiga hos ravishdagi tasviriy sanatning yangicha ko'plab yo'nalishlari bilan tanishdi. Turkistonda birinchi bo'lib 1870 yillarda ijod qilgan rassomlar ichida "Turkiston turkumi" suratlarini yaratgan ijodkor Vasilevich Vareshegin. Bo'lgan 1880- 90 yillarda. Orta osiyo xududlarida XX asr boshlarida sanoqli rasomlar kelishgandi. 1920 yilda Maskivadan Turkiston Markaziy Ijroiya Qo'mitasining yo'llanmasi bilan, 'O'zbekistonga bir guruh rassomlar memorlar kelishdi. Kelganlardan Tasviriy san'atning rang tasvir yo'nalishida ijod qiluvchi rassomlar ko'pchilikni tashkil etardi. O. Tatvosyan, A. Vo'lkov, M. Kurzin, E. Korovay, K. S. Petrov, A. Nikolayev bular barchasi tasviriy san'atning rang tasvirida ijod qiluvchi rassomlar edi. XX asrning 20 yilariga kelib O'zbekiston xududlarida bu kelgan rassomlarning tasiri bir mucha sezildi. Diniy etiqodiga xos bolmagan ananaviy amaliy sanat va minyatura sanati bilan ijod qiluvchi ustalar, memorlar, sanatga ixlosmandlar uchun, noodatiy san'at sifatida qaraldi. Biroq ananaviy rang tasvir santidagi asarlar janrlar asosida ishlangan plakatlar, etibor doirasida bo'lar edi. Ko'xna sharqning tabiati fasllari va quyoshli zaminda barcha ranglar tarovati yaqqol ajralib turadi

1. Shuning uchun bu O'lkaga kelgan ko'plab rassomlar ijodida Sharqqa bo'lgan muhabati xar bir asarlarida ko'rish mumkin edi. Yevropa sanatida 10 asrlik davr mobaynida tasviriy sanatning rang tasvirida juda ko'plab yo'nalishlar oqimlar vujudga kelgan edi. XIX asr XX asrlarda Jaxon tasviriy san'atida tez va turli oqim va yonalishlar paydo bo'la boshladi. Bir mamlakatda realism, boshqasida imperessionizm yana boshqasida esa abstraksiyonizm shuhrat qozonyatgan davrlarda, O'zbekiston hududida ijod qiluvchi rassomlar asarlarida bir mucha kuzatildi. A. Nikolayev, yani Usta Mo'min tahallusi bilan ijod qiluvchi rang tasvirchi rassom. A. Nikolayev Sharqqa kelgandan so'ng uslubini topishni va sharqona minyatura jimjimador amaliy san'atga bo'lgan qiziqishi, o'zining yangicha dunyoqarasharidan falsafiy mushohadaga boy tasavurlari ko'plab pilakatlar, eskizlar illustiratsiyalar, dekaratsiyalar va asrlarida ko'rinib turardi, "Choyhonachi" "Raqis" "Kiyov" "Bedanavoz" "Uhlayotgan -cho'pon" ko'plab kartinalarida oziga xos uslubga ega asarlarni kuzatishingiz mumkin. Kartinadagi ranglarda soflikturg'unlik xolatlarini, kompazitsiyon yechimga ega, o'brozlarda xam ichki dunyo tashqi korinishni yaxlitligini saqlab qolgan . Shu qatori ko'plab rosso'mlarni keltirishimiz mumkin. Xususan shu yillardan boshlab O'rta osiyoda ham tasviriy san'atning rang tasvirida ijod qiluvchi rassomlar kopayishi, yurtimizda ham san'atkor ustalar, san'atga ixlosmantlarni ko'payishiga turtki bo'ldi.

Foydanilgan adabiyotlar ro'yxati

- 1 жилд, Т., 1. Н.Абдуллаев. Санъат тарихи, 1986 й
- 2) Уста Мўмин Р В Еремян Т 1982.8-Бет.